

LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA

Es pot admetre que no és la mateixa la distribució de la població i la distribució dels elements de vida en un país qualsevol i en el món en general; però que hi ha una tendència a què ho sigui fent que part dels individus habitants dels llocs superpoblats (proporcionalment als elements de vida) es dirigeixin als llocs en què aquests abunden més. Això crea els corrents migratoris. Aquests corrents no són sempre els mateixos i en èpoques diferents poden tenir una direcció oposada. Durant molt de temps els corrents migratoris estaven sotmesos simplement al què podríem dir-ne lliure joc de les forces naturals. Actualment, en molts països, l'acció de les collectivitats en ells establertes ha posat límits a llur expansió natural regulant d'una manera, de vegades rigorosíssima, el nombre d'immigrants d'acord amb unes xifres establertes per a cada procedència. Tal és el cas dels Estats Units, d'Austràlia, de Nova Zelanda i altres.

Però els corrents migratoris no es realitzen sempre entre continents i països llunyans, sinó que existeixen dintre d'un mateix Estat i dintre d'una mateixa comarca. En aquests casos no hi sol haver cap legislació que els reguli i fins és bastant difícil de determinar-ne d'una manera exacta la direcció i la importància.

Aquest és el cas de Catalunya. Com dèiem en un treball nostre tractant de la natalitat ¹ "la immigració és molt forta a Catalunya i mercès a ella no es despobra". Això és suficient per demostrar-nos l'enorme importància que té per al coneixement de la nostra terra, el precisar de la manera més aproximada possible la quantia i la procedència dels immigrants que venen a establir-se entre nosaltres.

Això presenta grans dificultats, ja que si són

magres i dubtosament exactes les estadístiques referents a les relacions exteriors de l'Estat i a la població d'aquest, són gairebé inexistent les que podrien reflectir les seves relacions internes i el país sempre és presentat com un sol bloc sense estructura. Afortunadament, en publicar-se el cens de 1920 s'hi han inclòs unes taules que permeten totalitzar, en certa manera, el nombre d'immigrants establerts a Catalunya, ja que no, per ésser la primera vegada que es publiquen quelcom completes, determinar el moviment anyal d'immigració.

DUES CLASSES D'IMMIGRACIÓ: IMMIGRACIÓ TEMPORAL I IMMIGRACIÓ DEFINITIVA

A Catalunya cal distingir dues classes d'immigrants: els que venen d'una manera temporal per realitzar determinat treball i retornen a llur terra un cop acabat aquell, i els que venen per establir-s'hi. Entre els primers n'hi ha que afluïxen d'una manera periòdica per realitzar treballs agrícoles en èpoques de collites: segadors aragonesos especialment a l'Urgell, llevants a certes comarques vinícoles i al baix Llobregat, de la mateixa manera que una certa quantitat de catalans (avui ja en nombre molt petit) es traslladen al migdia de França a l'època de la collita del raïm. Altres venen quan es realitzen grans treballs en obres públiques o particulars que requereixen molta mà d'obra barata no especialitzada en cap ofici: simples *braceros* o manobres que guanyant en llur terra un jornal miserable, troben remunerador fer el viatge fins el lloc dels treballs i restar un quant temps cobrant els salaris per a ells quantiosos que donen els contractistes d'obres públiques i privades que els permeten no sols viure millor, sinó, en molts casos, retornar al poble amb una certa quantitat d'estalvis, on, de vegades, representa un veritable capital. Els

¹ El problema de la població a Catalunya, *Revista de Catalunya*, any 1925, p. 351 i seg.

obriers amb un ofici i els pagesos catalans prenen part en nombre molt curt en aquests treballs, ja que no solen considerar remuneradors els jornals oferts. Nosaltres personalment (en 1923) hem pagat, a l'Aragó, quatre pessetes per treballs de peó i jornals de 10 a 12 hores, i trobàvem més treballadors que no volíem, per tal com en el camp els jornals es pagaven encara a menys preu, mentre que per a feines semblants, a les comarques més apartades de Catalunya, companys nostres han pagat vuit pessetes, (Cerdanya, 1923 i Alt Bergadà, 1925) i a la regió de la costa 10 pessetes i més, per a jornades de sols vuit hores ².

És tant l'avantatge a portar mà d'obra forastera, que es recorre a ella àdhuc en treballs que requereixen un nombre d'obriers relativament petit. Per exemple: l'estiu de 1925 poguérem comprovar que la gran majoria dels peons que treballaven en la construcció de la fàbrica de la S. A. de Fibres Artificials a Blanes eren no catalans, tot i que no formaven una massa imponent com la que requereix la construcció d'una presa o d'un ferrocarril.

Encara que aquesta última forma d'immigració temporal sol determinar l'establiment d'una certa part dels immigrants, en especial quan les obres que la determinen es realitzen en una ciutat o comarca rica, no és la que

L'ATRACCIÓ DEMOGRÀFICA DE CATALUNYA

La força immigratòria de Catalunya és determinada per l'atracció demogràfica de Barcelona. El conegut fenomen de l'èxode del camp a la ciutat portaria, normalment, un cert nombre de catalans a establir-se a Barcelona, com esdevenia fins a mitjans del segle passat, però l'enorme desenrotllament de la capital fa que la seva esfera d'atracció ultrapassi de molt els límits de Catalunya i determini la vinguda de gent procedent de comarques allunyades centenars de quilòmetres. Participen, encara que en menys grau, de la situació de Barcelona els nuclis urbans i industrials que la volten i que, cada dia més, segueixen el ritme de la seva vida: Hospitalet, Cornellà, Sabadell, Terrassa, Sant Adrià, Badalona, etc.

CATALUNYA MENYS BARCELONA

El restant de Catalunya rep, relativament, pocs immigrants. Per a les províncies de Girona, Lleida i Tarragona els censos de 1900, 1910 i 1920 ens donen les xifres següents. La classificació es basa en la proporció, per a cada 1,000 habitants, dels nats en la província i dels nats fora d'ella:

PROVINCIES	1900		1910		1920	
	Nats a la prov.	Nats a fora	Nats a la prov.	Nats a fora	Nats a la prov.	Nats a fora
Girona	929'4	70'4	918'2	81'8	906'1	93'9
Lleida	945'1	54'9	945'0	55'0	923'6	76'4
Tarragona	942'2	57'8	935'8	64'2	914'0	86'0

ofereix un veritable interès, ja que passat el seu objecte sols resta d'ella el producte del treball. Els 2 o 3,000 immigrants establerts en campaments a les vores de Tremp, en construir "Riegos y Fuerza del Ebro" la presa de Talarn, han desaparegut sense deixar més que el mal record d'una espècie d'invasió.

² En aquests darrers temps la greu crisi econòmica que sofreix Catalunya ha determinat una baixa dels jornals bastant important.

Podem veure que el nombre de forasters (molts d'ells catalans de les altres províncies) augmenta lleugerament; però aquest augment pot considerar-se, en part, fruit de la barreja creixent que determina a tot arreu la facilitat de comunicacions cada dia major. El salt una mica sobtat de la província de Lleida de 55 a 76'4 per 1,000, de 1910 a 1920 pot reflectir l'extraordinària creixença de la seva capital (centre d'immigració d'aragonesos, d'una certa

importància) i la riquesa en augment de l'Urgell.

La província de Barcelona, en els mateixos censos, presenta les següents xifres:

PER A CADA 1000 HABITANTS EN

Província	1900		1910		1920	
	Nats a la prov.	Nats a fora	Nats a la prov.	Nats a fora	Nats a la prov.	Nats a fora
de Barcelona	765'5	234'5	725'3	274'7	688'4	311'6

Veiem, doncs, que el nombre de forasters és molt superior al de les altres províncies i una bona part d'aquesta superioritat es pot atribuir a la presència de la capital. Efectivament, en el cens de 1920 la província de Barcelona figura amb 1.350.000 habitants ³, dels quals 710.000 ⁴ a la capital i 640.000 a la província ⁵. La xifra relativa 311'6, corresponent a la proporció per mil habitants dels forasters residents a la província de Barcelona, dóna una absoluta de 420.000, dels quals, segons el mateix cens, 318.000 són a la capital i sols 102.000 al reste de la província; aquesta darrera xifra ens dóna una relativa de 159'3 per 100, la qual, encara que superior a l'obtinguda per a les altres províncies catalanes, s'acosta ja quelcom al 93'9 per 1.000 de Girona.

Però l'interès d'aquestes xifres per a l'objecte del nostre estudi queda molt disminuït pel fet de què en elles comptàvem entre els immigrants els catalans establerts fora del límit de llur província, límit que no té el més lleu interès per a nosaltres. Sols hem donat les taules anteriors per referir-se a tres censos diferents i permetre, per tant, en certa manera, estudiar el fenomen a través dels temps. En 1920, però, tenim dades per conèixer el nombre dels veritables forasters, el què ens dóna la taula següent:

Província de Barcelona (sense la capital) ...	585.398
" de Girona	309.954
" de Lleida	299.927
" de Tarragona	338.084
Totals	1.533.363

La procedència d'aquests immigrants, el nombre dels quals és relativament petit, és molt vària; a la província de Lleida el nucli més important és el dels aragonesos que són

5.892, d'ells més de la meitat a la capital, en la població de la qual representen aprop del 10 %. Dintre d'ells la majoria són de la província d'Osca, d'una bona part de la qual Lleida és la capital econòmica. S'ha de tenir també present que una part d'aquests aragonesos són de llengua catalana.

A la província de Tarragona els immigrants més nombrosos són els valencians i els aragonesos, sobretot de la província de Terol (7104 i 3814 respectivament); a la de Girona no hi ha cap grup predominant. A la província de Barcelona els grups més nombrosos són, per ordre decreixent, els valencians (15433), aragonesos (10911), castellans (7421), murcians (7290), que és el mateix que veurem en estudiar la capital, on, per ésser els immigrants més nombrosos, llur estudi té major interès.

LA CIUTAT DE BARCELONA

En tractar d'estudiar per localitats la immigració, trobem que els municipis catalans, àdhuc els de les ciutats importants, no s'han preocupat (que sapiguem) de publicar cap dada d'aques-

Catalans	Per 1000	No catalans	Per 1000
585.398	915	53.549	84
309.954	951	15.665	48
299.927	952	14.743	47
338.084	955	17.064	45
1.533.363	934	101.021	65

³ Exactament 1.349.282.

⁴ Exactament 710.335.

⁵ Exactament 638.947.

ta naturalesa. El municipi de Barcelona no ha fet gaire cosa més, puix els elements aprofita-

Fig. 1

Area de l'atracció demogràfica de Barcelona

El ratllat més apretat correspon a les províncies que tenen més del 50 per 1000 de la seva població a Barcelona. El ratllat intermig, a les que hi tenen del 20 al 50 per 1000, i el ratllat més clar a les que hi tenen del 10 al 20 per 1000. Les altres províncies en blanc o fora del mapa hi tenen menys del 20 per 1000.

bles dels seus *Anuarios Estadísticos*, de la seva *Gaceta Municipal* i d'algunes altres publicacions especials, són ben migrats.

La població de Barcelona, segons el padró de 31 de desembre de 1924, és de 820,015 habitants i han estat publicades xifres referents al cens de 1920 i a aquest padró, que permeten conèixer la procedència d'aquests habitants. Les nostres es referiran a l'esmentat padró excepte quan s'indiqui el contrari ⁶.

⁶ Prenem per base les dades de 1920, augmentant llurs xifres amb els tants per cent proporcionals al creixement global que presenta el padró de 1924, seguint l'exemple del treball de Jerónimo MALLO titulat *La atracción demográfica de nuestras grandes ciudades: Madrid-Barcelona*, aparegut a *La Voz de Madrid* del 11 d'agost de 1925.

AREA DE L'ATRACCIÓ DEMOGRAFICA DE BARCELONA

L'àrea sobre la qual Barcelona exerceix la seva força d'atracció és principalment Catalunya, les illes Balears, la costa llewantina i la vall de l'Ebre, per bé que s'extén, més o menys, per tota la superfície de l'Estat (fig. 1). Per determinar la quantia d'aquesta força ens hem de valdre de la subdivisió *província*, per falsa que sigui, ja que no hi han estadístiques que es refereixin a cap altra. Set províncies tenen a Barcelona naturals d'elles en quantitat superior al 50 per 1,000 de la seva població; altres sis hi tenen del 20 al 50 per mil; altres

quatre del 10 al 20 per mil. Les restants províncies d'Espanya menys del 10 per 1.000. Aquestes 17 províncies per a les quals Barcelona és el principal lloc d'emigració, són les següents per orde decreixent de la influència de la nostra capital. La primera columna és la proporció per mil entre els nats a cada província residents a Barcelona i la població total de la respectiva província. La segona és el nombre total dels provincials residents a Barcelona:

PROVINCIES	Tant per mil dels habi- tants de cada província domiciliats a Barcelona	Nombre ab- solut de do- miciliats
Tarragona	113'7	46.607
Barcelona (província)	89,2	65.700
Lleida	86'4	31.397
Castelló... ..	83'7	29.643
Oscá... ..	65'6	18.986
Girona	63,9	24.008
Terol... ..	56'4	16.412
Múrcia	39'2	28.976
Saragossa	33'5	19.105
València... ..	28'7	30.698
Alacant	24'9	14.742
Almeria	20'0	8.217
Balears	20'0	7.437
Logroño... ..	11'6	2.594
Soria... ..	11'6	2.039
Navarra... ..	10'6	3.927
Albacete... ..	10'6	3.582

Confirma la indicada distribució geogràfica el fet de què, altrament d'Almeria, les altres províncies andaluses que tenen més immigrants a Barcelona són les del litoral mediterrani (Granada i Màlaga). En el regne de València és probable que els immigrants siguin en llur major part de les comarques litorals que són les més poblades i les que mantenen majors relacions amb nosaltres. Dintre de Catalunya les comarques tarragonines són les que proporcionen més elements i les gironines les que menys. En la vall de l'Ebre, les zones laterals donen més emigrants, proporcionalment a llur

població, que la regió central degut, potser, a l'existència en aquesta d'un nucli urbà relativament important i a oferir, en conjunt; més elements de riquesa. Amb la distància, la influència barcelonina disminueix i la part alta de la vall (Logroño, Navarra) dona xifres molt més dèbils.

LA COMPOSICIÓ DE LA POBLACIÓ DE BARCELONA

La resultant d'aquesta immigració és la composició de la població de la ciutat de Barcelona. Com sigui que no totes les províncies tenen igual població, per apreciar aquella han d'ésser tingudes únicament en compte les xifres absolutes, puix un 28'7 per 1.000 de la població de la província de València és molt més que un 65'6 per 1.000 de la d'Oscá. El gràfic núm. 2 ens dona la composició centesimal de la població barcelonina. Els nats a Barcelona (ciutat) formen prop de la meitat de la població (47 %); els catalans no nascuts a la capital, la quinta part (20'5 %); els valencians prop de la dècima part (9'1 %); segueixen en ordre decreixent aragonesos (6'7 %), castellans (4'6 %) ⁷; murcians (3'6 %); andalusos (2'9 %), bascs (0'9 %) ⁸; catalans de Balears (0'9 %) i gallegos i asturians (0'8 %). Els estrangers són (segons el cens) un 2'5 %, xifra que creiem bastant inferior a la vertadera. En realitat, no tots els barcelonins poden ésser considerats com a catalans. Els fills de famílies totalment forasteres i establertes de poc temps a Barcelona no ho són més que fins a cert punt. En canvi, no deixen d'haver-hi (pel fenomen invers) alguns catalans entre els no nats a Catalunya. Suposant que aquestes dues xifres es compensessin (més aviat la discrepància serà contra nostre) es pot comptar que almenys hi han 262.000 immigrants forasters a Barcelona o sigui el 32 % de la població, la tercera part.

⁷ Inclouem entre els castellans els procedents de les dues Castelles, de l'antic regne de Lleó, d'Extremadura i de la província d'Albacete, que és plena comarca de la Mancha i, per tant, molt més castellana que lleonesa.

⁸ Bascongats i navarresos.

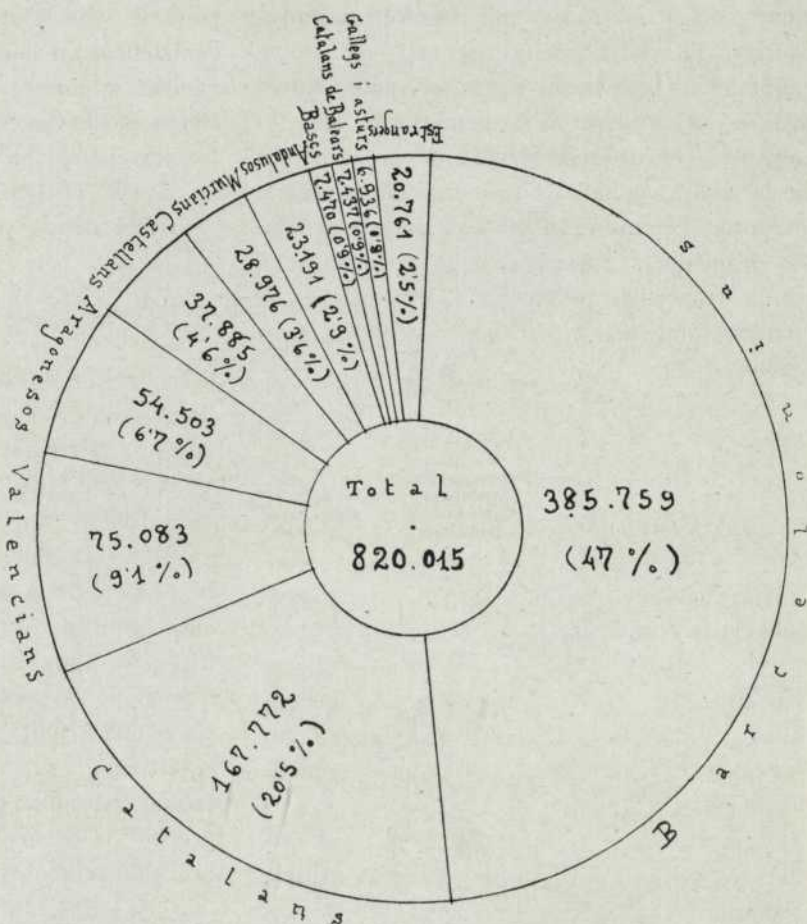

Fig. 2

Composició de la població de Barcelona segons el padró de 1924

La figura està feta a escala, de manera que cada 6 mm de radi corresponen a 100.000 habitants

EL SEXE DELS IMMIGRANTS

A primera vista sembla que els immigrants forasters haurien d'ésser en la seva majoria homes; però estudiades les dades estadístiques no resulta així i es veu que estan els homes i dones en la proporció de 46'8 i 53'2 per % respectivament. També entre els catalans de les altres *províncies* establerts a Barcelona predominen les dones encara d'una manera més gran, ja que per 44'3 homes hi ha 55'7 dones. Examinat aquest fet en relació amb els llocs de procedència dels immigrants, es noten diferències interessants. Entre castellans, murcians, andalusos i gallegos hi ha una petita majoria d'homes; entre catalans de Balears i valencians hi ha una petita majoria de dones, més accentuada ja en els bascs i els forasters extrapeninsulars, especialment en els francesos; però els immigrants que donen una for-

tíssima majoria femenina són els aragonesos, entre els quals sols hi ha 36'1 homes per 63'9 dones.

HI HAN DINTRE DE L'ESTAT ALTRES CENTRES D'IMMIGRACIÓ?

Llevat de Barcelona i la seva comarca, dintre del regne es pot dir que únicament hi ha un altre centre d'immigració important constituït per Madrid (gràfic núm. 3). Les àrees d'influència demogràfica de Madrid i Barcelona es complementen i en conjunt comprenen tota Espanya. Castella, que no és gaire intensament influïda per Barcelona, cau dintre de la zona d'atracció madrilenya. En canvi, Aragó i València aporten molt pocs elements a la constitució de la població de Madrid. Galícia, que és la regió de més forta emigració de la Península, dirigeix preferentment els seus

contingents a Ultramar; gairebé cap no vé a Barcelona i ben pocs a Madrid.

El nombre de catalans residents a Madrid és mínim i encara sembla que té tendència a disminuir. Segons el padró de 1915 era de 7259; en el cens de 1920 figuren 7174 catalans i càlculs del padró de 1924 els reduïxen a 6357. Les províncies de Girona i Lleida són

una gran expansió de València. Els censos de 1900, 1910, 1920 ens donen les següents proporcions de nats a la província de València i fora d'ella, dins el total de la seva població:

	1900	1910	1920
Província de València	922'8	77'2	919'9
	80'1	920'9	79'1

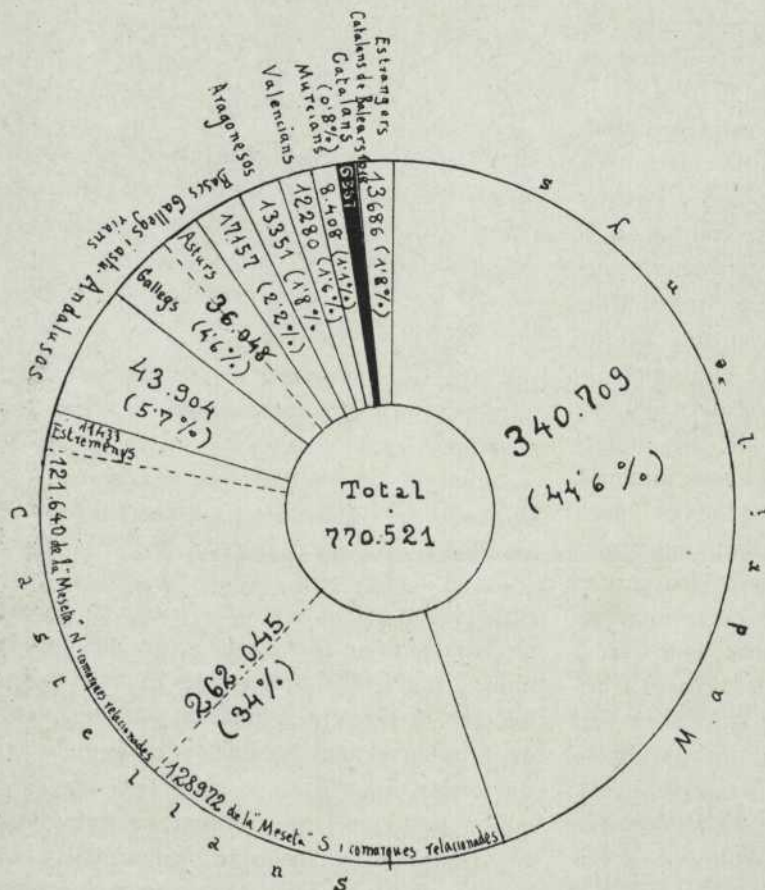

Fig. 3

Composició de la població de Madrid segons el padró de 1924

La figura està feta a escala, de manera que cada 6 mm de radi corresponen a 100.000 habitants

les dues que tenen menys naturals a Madrid. Es veu ben clar que els catalans a Madrid no tenen res a fer-hi.

Fora de Madrid, la influència de les altres capitals és purament local. València, tercera ciutat del regne, és un centre d'immigració fins ara de poca importància. Ni aconsegueix retenir la població de la seva província ni atraure intensament la de les altres comarques del seu antic regne, amb la qual cosa desviaria de Barcelona la immigració fortíssima de valencians a què està sotmesa. Per amistat amb la ciutat germana i per propi interès desitjariem

Hi ha, per tant, proporcionalment menys immigrants a la província de València que a Girona i Tarragona.

Les províncies bascongadas en general i Vizcaya en particular formen un centre d'immigració relativament important com ho demostren les següents xifres:

	1900	1910	1920
Província de Vizcaya	724'1	275'9	730'5
	269'5	726'4	273'6

També Sevilla, Saragossa, Valladolid i Santander tenen una influència local. Les provín-

cies que tenen menys forasters són les d'Orense i Lugo. Els catalans estan a tot arreu en escàs nombre.

COMPOSICIÓ SOCIAL DELS ELEMENTS IMMIGRANTS

Vista la procedència dels immigrants i la quantitat dels que són establerts a Barcelona cal parlar de llur condició social.

Hi ha, en primer lloc, una certa quantitat, força nombrosa, constituïda pels funcionaris de tota classe, civils i militars, que del centre s'estenen vers la perifèria, en especial cap a la part rica de la perifèria, i que en determinats llocs d'aquesta, com Barcelona, tot seguit d'arribats s'hi estableixen definitivament. El seu nombre és respectable si es té en compte lo nodrit de certs cossos, com Guàrdia Civil, seguretat, policia, correus, etc., etc. Els indígenes estan en tots ells en proporcions mínimes.

La massa de valencians, aragonesos i murcians sol ésser d'obers del camp sense ofici definit: simples peons o *braceros*. Una part és absorvida per ocupacions que entre nosaltres requereixen coneixements tècnics molt fàcils d'adquirir: empleats de tramvies, cossos i brigades municipals i de neteja, etc.; altra part s'incorpora a la població obrera pròpiament dita, ocupant-se en treballs no especialitzats; una certa proporció s'ocupa en les obres públiques que permanentment es realitzen en una gran ciutat; cert comerç a la menuda, com el de la fruita i l'ambulant, està en gran part controlat per valencians i murcians; hi han ocupacions, com el servei domèstic, que semblen ésser patrimoni de les aragoneses, el què explica el predomini de l'element femení entre els immigrants d'aquesta procedència. Com veiem, totes aquestes ocupacions són de les que podríem anomenar humils, i d'elles es passa, molt fàcilment, a constituir part de la població flotant que forma els baixos fons socials molt nombrosos en una gran ciutat de vida complicada i pràcticament incontrolada.

Una comprovació claríssima d'això la te-

nim en les estadístiques publicades per l'Institut Municipal de Demografia sobre les famílies donades d'alta en el padró de pobres

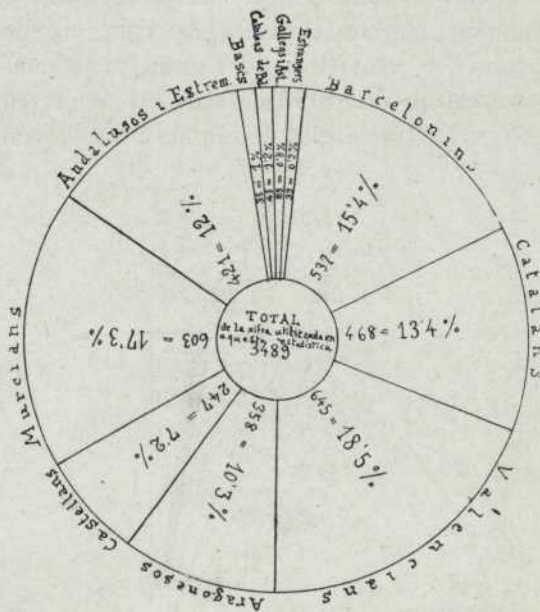

Fig. 4

Distribució per regions de les famílies donades d'alta en 1925 en el padró de pobres de Barcelona

(gràfic núm. 4). L'any 1925 foren en nombre de 3489, amb un promig de 4 persones per família. En el gràfic, disposat en la mateixa forma que el referent a tota la població, veiem que els barcelonins i catalans hi figuren amb un total d'un 28'8 %, o sigui poc més de la quarta part, tot i que formen les dues terceres parts de la població; en canvi, valencians, murcians, andalusos, aragonesos i castellans figuren en proporcions molt superiors a les que els haurien de correspondre, pel seu contingent respectiu a Barcelona. Els murcians, en particular, que en la població total són el 3'6 %, en la població indigent són el 17'3 %, o sigui en una proporció cinc vegades superior.

Proporcions semblants a les que veiem en la població indigent les veuríem en la població de vida irregular, si tinguéssim estadístiques sobre el particular. N'hi ha prou amb fixar-se en els cognoms que surten en les cròniques diàries de furts, baralles de barris baixos, etc.

Lo mateix resultaria, probablement, si es fes una estadística acurada de les prostitutes.

Obrers especialitzats en venen relativament pocs, puix són molt escassos en les regions que proporcionen el gros de la immigració (València, Múrcia, Aragó). Actualment, en l'esfera dels negocis, comença a tenir alguna importància la col·laboració d'elements forasters, a conseqüència de la supeditació en què s'ha sapigut col·locar el capital català respecte del madrileny i bilbaí.

AVANTATGES I INCONVENIENTS DEL MOVIMENT IMMIGRATORI. - ASSIMILACIÓ DELS IMMIGRANTS.

DESNATURALITZACIÓ DE LA POBLACIÓ INDÍGENA

És innegable que la immigració presenta alguns aspectes notòriament avantatjosos. Sense ella la realització de les grans obres d'enginyeria fóra sumament difícil, per no dir impossible. Recordem l'origen dels obrers ocupats en les obres de grans companyies d'electricitat en el Pireneu Català, en les foradades de Tosses i Vallvidrera, en els actuals treballs del Noguera Pallaresa, en els del Metropolità de Barcelona, en la urbanització de la muntanya de Montjuïc, etc, etc., per no parlar més que de les empreses més recents, portats a cap amb mà d'obra forastera, molt més abundant i barata que la indígena. Sota un punt de vista purament social l'únic inconvenient de la immigració és la seva derivació cap els baixos fons ciutadans. La competència a la mà d'obra indígena en realitat no es pot retreure, puix que la forastera s'ocupa, en general, en treballs que la indígena refusa de fer, moltes vegades, en circumstàncies normals.

L'inconvenient principal és de caràcter ètnic, sobre el qual difícilment ens podríem entendre. Sols direm que els immigrants que ve-

nen a cerca de treball no oposen grans dificultats a l'assimilació quan no arriben a formar masses excessivament compactes. Naturalment que els que tenen afinitats lingüístiques amb nosaltres encara en presenten menys. En general, part dels propis immigrants es poden considerar semiassimilats al cap d'un cert temps i ho són la majoria a la segona generació. Així ha passat, al menys, fins ara. Si arribessin a formar un nucli compacte, subsistint l'*stato quo* estatal present, és difícil predir res. I aquest és el problema que hi ha avui dia a Barcelona. També tota hipòtesi referent a les possibles alteracions ètniques que puguin introduir els immigrants a la massa de la població fóra bastant gratuïta i, ademés, difícil de tractar. Els elements que han vingut per a no realitzar cap treball són irreductiblement inassimilables, però formen moltes vegades nuclis aïllats de la resta de la població.

La solució de tot el problema de la immigració es trobaria en un control estatal particular.

RESUM

Tenim, doncs, que a Catalunya, en fer-se el cens de 1920, els forasters hi eren en nombre de 329.316, o sigui en la forta proporció de 139 per mil ⁹, agrupats sobre el seu territori d'una manera desigual, puix més del 69 % d'ells eren a Barcelona.

Amb les ratlles anteriors esperem haver aportat algunes dades al coneixement del problema que representa per a Catalunya la immigració, sentint no poder-ne tractar, contra el nostre desig, algun dels aspectes.

JOSEP DE C. SERRA I RAFOLS

⁹ Població de Catalunya en el cens indicat: 2.364.284 habitants.